

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/18668> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Sloos, Louis Philippe

Title: Gewapend met kennis : 500 jaar militaire boekcultuur in Nederland

Issue Date: 2012-04-03

6 Militaire verlustiging

Boeken met stadhoudelijke allure van de Garde van Holland te Voet

1 Een bibliofiel hoogstandje

Dat Johannes Richard, die in het voorgaande hoofdstuk naar voren kwam als auteur van met name exercitieboeken, meer had met boeken dan de gemiddelde militair, blijkt ook uit een bijzonder handschrift dat opdook in 2006.¹ Het gaat om een zeer luxe uitgevoerd boekje uit de achttiende eeuw, getiteld *Stam-Boek, der Officieren Sergeante, Tamboers Corporaals en Gemeenen van de Compagnie, van den Capitain Reynst, Begonnen met den 25 Maart 1772 door J. Richard, Segt.* (Afb. 81) Het betreft hier niet 'zomaar' een stamboek, zoals die worden bewaard in het Nationaal Archief in Den Haag. In deze reeks voor militair-historisch onderzoek onmisbare en bijna onhandelbaar grote administratieboeken van het Nederlandse leger zijn per regiment de conduitestaten, lijsten met aantekeningen betreffende gedrag en geschiktheid, van alle Nederlandse militairen terug te vinden. Inhoudelijk komt het handschrift wel overeen met de stamboeken, maar daarmee is dan ook alles gezegd.

Het eerste schutblad is aan de versozijde versierd met een gekleurde tekening, voorstellende een grenadier van de Garde van Holland te Voet. (Afb. 82) Na het eerste (blanco) blad volgt een ingeplakte gravure met het wapen van de stadhouder, die als gegraveerde tekstillustratie is gebruikt in de hiervoor behandelde atlas van Richard. Het derde blad is de titelpagina. Deze is uitgevoerd in sierlijke letters in de kleuren rood, zwart, geel en groen. Daarnaast is de titelpagina voorzien van een gekleurd kader. Het gedeelte daarna, dat het hart van het handschrift vormt, bestaat uit de conduitestaten. Tot slot zijn nog de volgende overzichten opgenomen:

Staat van een compagnie Guardes
 Ordonantie van een compagnie Guardes
 Ordinaris tractamenten van de officieren van het Regiment Guardes
 Tractemente der officieren van het Regimt Holl: Guardes te voet,
 gereekent bij daagen
 Een administrateur, betaalt, met den ingang van elke heele maand,
 als volgt Betaaling van de Ordinaare Weekelijkse leening.

Achter in het handschrift bevinden zich twee gekleurde tekeningen met de kleuren en letteraanduidingen van de compagnieën van het 1^e en 2^e Bataljon van de Hollandse Garde te Voet. Tot slot is het handschrift gevat in een uitzonderlijk luxe band. Het boekje is al met al een bibliotheek hoogstandje. Een intrigerende vraag is daarom wat de functie ervan was en vooral, of het boekje al dan niet op zichzelf stond.

2 Stamboeken en belangrijke vergelijkbare (gedrukte) bronnen

Het door Richard samengestelde 'Stam-Boek' bestaat uit 59 ongenummerde bladen met voor- en achterin een schutblad. De opzet van het boek is conform het *Reglement en geneaale ordres voor de regimenten infanterie van den staat*, dat op 28 februari 1772 door de stadhouder en kapitein-generaal van de Unie, toenmaals Willem V, was vastgesteld.² In dit belangrijke reglement werd onder meer tot in de kleinste details de compagniesadministratie geregeld.³ Op het titelblad van het 'Stam-Boek' staat dat het administreren is aangevangen op 25 maart 1772, maar het handschrift hoeft niet noodzakelijkerwijs van deze datum te zijn. Richard werd op 5 april 1777 bevorderd tot onder-adjudant. Omdat hij tijdens de vervaardiging van het 'Stam-Boek' sergeant was, kan het handschrift dus tussen 28 februari 1772 en 5 april 1777 worden gedateerd. De laatste mutaties dateren vermoedelijk uit 1790. Voor een beter begrip van de vorm en de functie, alsmede de inhoudelijke waarde van dit handschrift, is het noodzakelijk wat dieper in te gaan op het fenomeen stamboek en vergelijkbare (gedrukte) bronnen.

Bij het Nationaal Archief in Den Haag berust een (onvolledige) reeks stamboeken die teruggaat tot omstreeks 1750. Gegevens over militairen vóór 1750 zijn schaars. Toen in de loop van de negentiende eeuw de stamboeken van militairen van het Staatse leger, van de Bataafse tijd (1795-1806) en van het Koninkrijk Holland (1806-1810) aan het toenmalige Algemeen Rijksarchief werden overgedragen, was het grootste gedeelte door de slechte conditie van het materiaal niet meer bruikbaar. De onvolledige reeks werd zo veel mogelijk aangevuld met sterktestaten, conuitelijsten én pensioenregisters van na 1795⁴ waarin relevante informatie staat over de voorliggende periode. Alleen de stamboeken bevatten persoonlijke informatie, zoals leeftijd, geboorteplaats, lengte, religie, huwelijks staat, aantal kinderen, beroep en dergelijke. Op de genoemde bronnen is één centrale alfabetische index op achternamen beschikbaar.

De informatie die in de stamboeken terechtkwam, was afkomstig van de compagnieën en bataljons. Maar de compagnieën en bataljons waren verplicht ook zelf stamboeken met de gegevens van hun manschappen bij te houden, de zogenoemde compagnies- en bataljonsstamboeken. De doorsnee stamboeken zagen er uiteraard niet allemaal uit zoals het 'Stam-Boek' van Richard, ook de stamboeken op compagniesniveau niet. In de eerste plaats had simpelweg niet iedere eenheid iemand in haar gelederen die zoiets kon maken. Ten tweede was het niet gebruikelijk een stamboek op deze

83. Naem-register van de officieren;... (Delft, Reinier Boitet, 1725), titelpagina. Eerste aflevering van de zogenaamde officersboekjes.

manier, met onder meer gekleurde tekeningen, uit te voeren en op naam van de samensteller te zetten.

In tegenstelling tot de stamboeken uit 1795 en later, maken de stamboeken tot en met 1795 overigens geen deel uit van het archief van het Ministerie van Oorlog, maar van dat van de Raad van State.⁵ Dit orgaan was, zoals in hoofdstuk 2 al is besproken, al sinds 1588 betrokken bij legerkwesities. Een van zijn belangrijkste taken was het opstellen van de 'Staat van Oorlog', een soort begroting voor het leger. Onder de daar vermelde kosten vielen onder meer de soldijen van manschappen, korporaals en onderofficieren en de tractementen van officieren, en andere functionarissen.⁶ Vandaar dat in de zogenoemde Commissieboeken van de Raad van State bovendien de aanstellingen werden genoteerd van officieren met de rang van kapitein en hoger.⁷

Ten slotte werd van het Staatse leger sinds 1725 een gedrukt *Naem-register van de officieren; als generaels, bregadiers, collonels, luitenant collonels, majoors en capiteins van de cavallerie, dragonders, infanterie, artelerie, ingenieurs, mineurs enz. ...* uitgegeven.⁸ (Afb. 83) Van deze belangrijke reeks zogenoemde officersboekjes verschenen tussen 1725 en 1794 in totaal 54 delen.⁹ Het merendeel hiervan werd uitgegeven/samengesteld door achtereenvolgens Reinier Boitet in Delft, Hendrik I en II van der Deyster in Leiden en Johannes Thierry en Cornelis Mensing in Den Haag, die ook steeds een privilege van de Staten van Holland op de uitgave bezaten.¹⁰ Hoewel ze niet geheel betrouwbaar zijn, vormen deze boekjes toch een nuttige bron, niet alleen omdat ook de archivalische bronnen niet altijd volledig zijn, maar vooral omdat de samenstellers van deze boekjes over informatie uit de eerste hand beschikten.¹¹ Omdat uit de boekjes blijkt wie er

was bevorderd en wie niet, stonden ze onder officieren ook wel bekend als 'haat-en-nijd-boekjes'. Naast deze 'reeks' officiersboekjes zijn er nog enkele uiterst zeldzame gedrukte lijsten bekend.¹² Zoals in hoofdstuk 2, §2.1 al aan de orde kwam bezit het Legermuseum ten slotte een deel uit een reeks handgeschreven *Naem Registers Militair*, waarvan er ook drie bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag berusten, dat zowel wat betreft de inhoud als de vorm vergelijkbaar is met dat van Richard. Dit register komt later nog aan bod. Belangrijk is in ieder geval dat het stamboek van Richard door zijn atypische karakter een belangrijke aanvulling vormt op alle genoemde bronnen. Maar was de bibliofiele uitvoering dat ook?

3 'Cette redoutable infanterie du Prince d'Orange': de Garde van Holland te Voet

Het 'Stam-Boek' van Richard bevat de conduitestaten van de gehele compagnie van kapitein-commandant Jan Lucas Reynst, luitenant-kolonel in het Staatse leger.¹³ Reynst was op 29 februari 1772 bevorderd tot kapitein bij de Garde van Holland te Voet. Hij diende op dat moment al achttien jaar bij dit regiment. De compagnie van Reynst was onderdeel van het 2^e Bataljon van de Garde van Holland te Voet.¹⁴ Er waren twee van dergelijke bataljons van elk zeven compagnieën. De eerste compagnie van elk bataljon was een lijfcompagnie grenadiers van de erfstadhouder.¹⁵

Het korps, dat sinds 1702 officieel Regiment Hollandse Gardes te Voet heette, kon terugkijken op een roemrijk verleden. De eerste lijfcompagnie was een voortzetting van de garde die Willem van Oranje in 1572 van de Staten cadeau kreeg. Ook de prinsen Maurits en Frederik Hendrik beschikten over een lijfgarde. Ten behoeve van laatstgenoemde werd in 1634 het regiment Garde te Voet opgericht. Dit kreeg gedurende het Eerste Stadhouderloze Tijdperk (1650-1672) de naam van Garde te Voet van de Staten van Holland. Toen prins Willem III in 1672 stadhouder werd, wilde hij deze garde echter niet overnemen. Hetzelfde jaar werd een nieuw regiment Garde te Voet van Zijne Hoogheid opgericht. Hieraan werd in 1674 een regiment toegevoegd dat door Ernst Casimir was opgericht, waarmee de garde een traditie kreeg die tot 1599 terugging. (Afb. 84)

Het regiment had in 1600 onder prins Maurits gevochten bij Nieuwpoort, nam deel aan de slag bij Seneffe in 1674, was bijna vernietigd bij Malplaquet in 1709, bezette in 1688 het St. James Palace in Londen, en streed dapper bij St. Denis, Le Casteau (1678) en Fontenoy (1745). De Fransen spraken dan ook met respect van 'cette redoutable infanterie du Prince d'Orange'.¹⁶ Die faam maakte de garde in 1793 wederom waar tijdens de Franse inval van de Nederlandse Republiek.

Gezien zijn roemrijke geschiedenis beschouwden zowel officieren als soldaten het als een eer bij de Garde van Holland te Voet te dienen.¹⁷ De befaamde genreschilder Cornelis Troost (1697-1750) koos de Garde als onderwerp

voor zijn schilderijen, waarnaar weer de grote en bekende prenten van Jan Punt en Pieter Tanjé werden gemaakt. Op deze voorstellingen zijn de militairen overigens gesitueerd in wachtkamers of zogenoemde 'kortegaarden' en onder meer met boeken als attributen afgebeeld.

De kolonel-commandant van het infanterieregiment van de Garde van Holland was Lodewijk Ernst, hertog van Brunswijk-Wolfenbüttel (1718-1788).¹⁸ (Afb. 85) Richard had zijn benoeming tot commies van het magazijn en majoor van het fort Crèvecœur vrijwel zeker direct aan hem te danken aangezien de hertog eerder tot gouverneur van 's-Hertogenbosch was benoemd.¹⁹ Richard diende in deze functie bijna rechtstreeks onder de hertog, de enige functionaris die nog tussen hen beiden in zat, was de commandeur van het fort, luitenant-generaal Robert Douglas (1727-1809), die tevens plaatsvervangend gouverneur was.

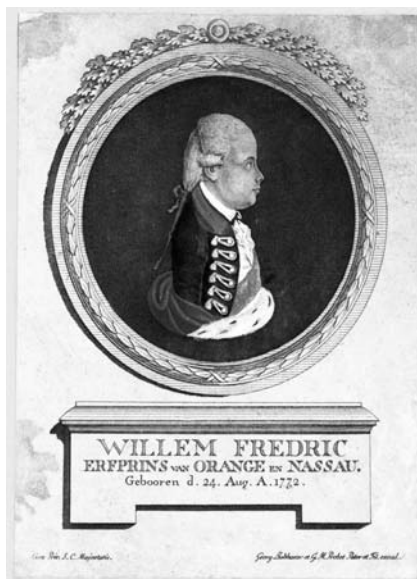
De in 1747 in het Oostenrijkse leger aangestelde veldmaarschalk Van Brunswijk-Wolfenbüttel was in 1750 in Nederlandse dienst getreden. Een jaar later volgde zijn benoeming tot plaatsvervangend kapitein-generaal van de Unie. Deze opmerkelijke gang van zaken behoeft, mede met het oog op het mogelijke verband tussen dit luxe handschrift en het optreden van de hertog als commandant, enige toelichting.

Stadhouder Willem IV ontmoette de Oostenrijkse veldmaarschalk voor het eerst tijdens de Franse aanvallen op de Republiek (1745-1748) in oktober 1747 in het West-Brabantse Oudenbosch.²⁰ Door de onzekere tijd werd Willem IV in genoemd jaar uitgeroepen tot stadhouder van Holland, Zeeland, Utrecht en Overijssel – hij was al stadhouder van Friesland, Groningen, Drenthe en Gelderland – en tot kapitein-generaal. Met het oog op deze laatste functie was hij op zoek naar iemand die hem op militair gebied kon ondersteunen. Tijdens de ontmoeting in Oudenbosch deed Willem IV de veldmaarschalk het voorstel in Nederlandse dienst te treden.²¹

Pas in 1750 liet de hertog zich hiertoe overhalen. De voorwaarden waren vastgesteld door keizerin Maria-Theresia; hij bleef Keizerlijk-Koninklijk Veldmaarschalk, en 'protestantisch generaal der Artillerie van het heilig Roomsche rijk', zonder betaling. Zijn eigen infanterieregiment zou hij behouden, echter zijn gouvernement van Ath (in de Zuid-Nederlandse provincie Henegouwen) raakte hij kwijt. Daarvoor in de plaats werd hij benoemd tot gouverneur van 's-Hertogenbosch. Zijn totale jaarinkomen moest 60.000 gulden bedragen.²²

Toen stadhouder Willem IV (Afb. 86) in 1751 kwam te overlijden werd de hertog gedurende de minderjarigheid van de oudste zoon van de stadhouder, de erfprins Willem (V) Frederik (1748-1806), zelfs plaatsvervangend kapitein-generaal van de Unie. Van 1759 tot 1766 stond Willem Frederik tevens onder het regentschap van deze Duitse officier en staatsman. In laatstgenoemd jaar bereikte Willem V de meerderjarige leeftijd en trad hij aan als erfstadhouder en opperbevelhebber van de land- en zeestrijdkrachten. Achter de schermen bleef de hertog echter aan de touwtjes trekken. Willem V miste het zelfvertrouwen om zelf te besturen. In de zogenaamde (geheime) Acte van Consulentschap van 3 mei 1766 verbond hij zich om in alle aangelegenheden van politieke en

86. Willem Frederik, prins van Oranje-Nassau (1772-1843), de latere koning Willem I, in het uniform van de Garde van Holland te Voet, waarvan hij op 13-jarige leeftijd kolonel-commandant werd. Uitgave Georg Balthasar Probst (1732-1801) en G.M. Probst, laatste kwart achttiende eeuw.

militaire aard het advies van de hertog in te winnen en te volgen. Voor zijn raad zou de hertog aan niemand verantwoording hoeven af te leggen, behalve aan de stadhouder. Met andere woorden: Brunswijk zou regeren, maar Willem v was verantwoordelijk.²³

De post van commandant van het infanterieregiment van de Garde van Holland kreeg de hertog toen in 1756 generaal Philips Willem baron van der Duyn (1687-1756) overleed.²⁴ Tijdens de Vierde Engelse Zeeoorlog (1780-1784) maakten de patriotten echter het bestaan van de Acte van Consulentschap bekend en Josef II van Oostenrijk benutte de moeilijke positie waarin de Republiek door de oorlog met Groot-Brittannië verkeerde om van de Staten-Generaal de opening van de Schelde en het afstaan van Maastricht te eisen. De 'Dikke Hertog', zoals hij vanwege zijn omvangrijke postuur genoemd werd, kreeg daardoor steeds meer vijanden en moest na de teleurstellende afloop van de oorlog het land verlaten.²⁵

Na het vertrek van Van Brunswijk-Wolfenbüttel was de functie van kolonel-commandant van de Garde van Holland te Voet dus weer vacant. Gezien de status als keurkorps en de (hof)functie van dit regiment, alsmede het feit dat de hertog niet de eerste de beste was en nauwe contacten met de stadhoudelijke familie onderhield, moest zijn opvolger in deze functie iemand van een vergelijkbaar niveau zijn. Bovendien hadden de Oranje-Nassaus zoals aangegeven een sterke historische band met het regiment. Een van de weinigen die daarom voor deze functie in aanmerking kwam, was de oudste zoon van de stadhouder, erfprins Willem Frederik. Nadat de hertog op 14 oktober al zijn militaire functies had neergelegd en het land had verlaten,²⁶ werd Willem Frederik, de latere koning Willem I, op 19 oktober 1784 benoemd tot kolonel van de beide bataljons van de infanterie van de Garde van Holland.²⁷

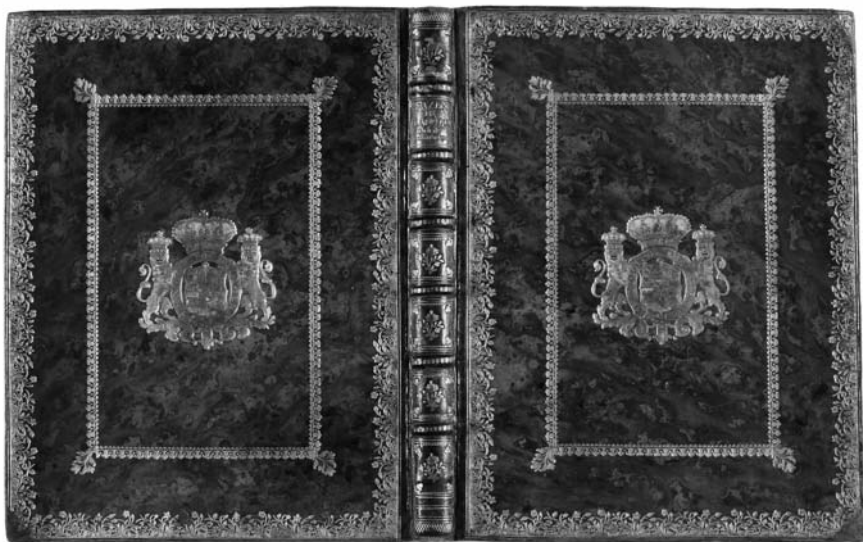
Van de jonge prins – hij vierde op 24 augustus 1784 zijn twaalfde verjaardag – zijn verschillende portretten in het uniform van kolonel van de Hollandse Garde-infanterie bekend.²⁸ Hij was de laatste commandant van dit regiment, dat na de omwenteling in 1795 werd opgeheven, waarmee aan een lange traditie een einde kwam.

4 Boeken met stadhouderlijke allure van de Garde van Holland te Voet

De stadhouder, zijn familie (inclusief Van Brunswijk-Wolfenbüttel), en stadhouderlijke instellingen, zoals de Stadhouderlijke Secretarie, kregen in de achttiende eeuw geregeld presentatie- en presentexemplaren van boeken cadeau. Voorbeelden daarvan, qua uitvoering vergelijkbaar met het boek van Richard, zijn de twee banden met handschriften waarin besluiten en een ledenlijst zijn opgenomen, die de stadhouder als opperdeken ten geschenke kreeg tijdens een 'generale maaltijd van de broederschap der Ridder St. Joris' in Den Haag.²⁹ De platten van beide rood marokijnen banden, vervaardigd door de zogenoemde 'Bloemenbinderij', zijn centraal bestempeld met het bekroonde stadhouderlijke wapen.³⁰ Een voorbeeld van een band van laatstgenoemde binderij om een militair werk is die van het *Reglement voor het escadron Gardes du Corps van zyne doorluchtigste hoogheid, den heere Prince Erfstadhouder* (Den Haag 1769).³¹ De hofstad Den Haag beschikte over een groot aantal ateliers dat deze luxe banden vervaardigde.³² Daarnaast waren er de zogenoemde 'Stadhouderlijke binderijen', die ook direct voor de bibliotheek van de stadhouder of diens instellingen werkten.

De boekband om het 'Stam-Boek' van Richard is op grond van de bandstempels te identificeren als een product van de 'Tweede stadhouderlijke binderij'.³³ (Afb. 87) Deze binderij, werkzaam tussen 1755 en 1782, was de op een na belangrijkste binderij in de tweede helft van de jaren vijftig en zestig. Ze dankt haar naam aan de connectie met de 'Eerste stadhouderlijke binderij'.³⁴ Er zijn verschillende voorbeelden van militaire verhandelingen uit het bezit van de stadhouder die door deze binderij zijn gebonden.³⁵ De band om het 'Stam-Boek' van Richard had dus duidelijk een bedoeling die ver uitsteeg boven de zuiver administratieve functie van een (compagnies)-stamboek.

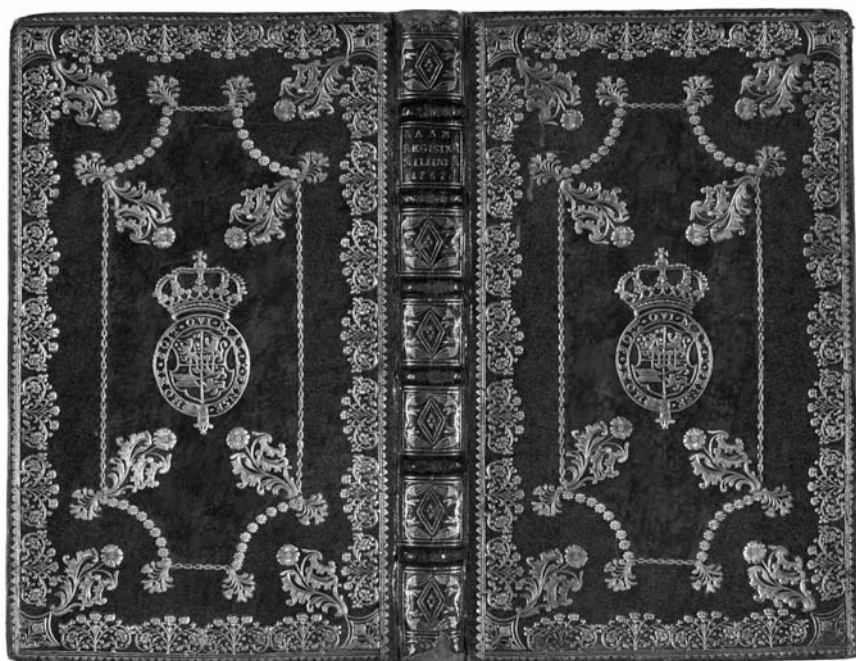
Het is bekend dat de Eerste stadhouderlijke binderij opdrachten kreeg om presentexemplaren te binden voor de bibliotheek van de hertog Van Brunswijk-Wolfenbüttel. De hertog verwierf echter ook boeken waaraan andere binderijen hadden gewerkt. Zo kreeg hij een boek cadeau dat is gebonden door de reeds genoemde Bloemenbinderij.³⁶ Een voorbeeld van een band voor de stadhouder uit deze binderij is die om een exemplaar van het *Reglement en ordres voor de wagten, en hoe de dienst in het garnizoen van 's Gravenhage zal gedaan worden. Gearresteerd by Zyne Hoogheid* ('s-Gravenhage 1770), uitgevoerd in rood marokijn, met centraal het bekroonde stadhouderlijk wapen.³⁷

89. De band om een exemplaar van het boek *De nieuwe versterkte facen en flanquen,...* (Amsterdam, Joannes Punt, 1759), van Cornelis Redelykheid (1728-1788). Eerste stadhouderlijke binderij. Centraal het wapen van de stadhouder.

In de stadhouderlijke collectie waren ook diverse banden aanwezig die waren vervaardigd door de zogenoemde 'Roosbinderij', naar het roosstempel, dat op vrijwel alle banden uit deze binderij te vinden is.³⁸ (Afb. 88) In de collectie van het Legermuseum is daarvan een voorbeeld aanwezig. Opmerkelijk is dat deze band op vrijwel identieke wijze is uitgevoerd als die van het 'Stam-Boek' en bovendien een exemplaar bevat van Richards *Plans en explication van de manoeuvres, welke geëxecuteerd zijn door het geheele guarnisoen van 's Graavenhaage: door de regimenten Guardes Cavallerie en Infanterie van den Staat. Achter Waasdorp, den 24. en 26sten. Mei, 1774 uit 1775*.³⁹ Beide banden zijn vervaardigd van rood marokijn met onder meer een kaderbestempeling op beide platten met aan de binnenkant een dentelle (een gestempelde rand in de vorm van kantwerk). Het meest kenmerkend voor beide banden is een centraal veld van opgelegd groen marokijn dat is afgezet met goudstempeling. Op de bovenste punt van dit veld bevindt zich een kroon. Daarnaast bezit het Legermuseum een exemplaar van Richards atlas die eveneens in een luxe band van de Roosbinderij is gestoken, maar dan met een andere compositie. Het exemplaar van Richards *Plans* werd door de auteur waarschijnlijk cadeau gedaan aan de stadhouder of de Stadhouderlijke Secretarie.

Dergelijke boeken, waarvan het Legermuseum er meer bezit, zijn verspreid geraakt na de eerder behandelde confiscatie van de bezittingen van de stadhouder in 1795.⁴⁰ (Afb. 89) Hoewel bepaalde boeken evident afkomstig zijn van de stadhouder, is helaas niet altijd de herkomst en functie ervan aan te tonen aan de hand van de oude bibliotheekcatalogi, omdat onder meer militaire reglementen daarin simpelweg niet werden opgenomen.⁴¹ Daarnaast

90. Band om een *Naem register militair* 1767 (Handschrift 1767). Bloemenbinderij Den Haag. Centraal het wapen van de stadhouder.

zijn er boeken met stadhouderlijke allure die niet direct aan hem hebben toebehoord, maar aan een gerelateerde (hof)instelling, zoals de Stadhoudelijke Secretarie. Deze instelling beschikte onder meer over een reeks van de eerdergenoemde *Naem Registers Militair* in prachtbanden, voorzien van getekende opdrachten aan de stadhouder, met het bekroonde stadhouderlijk wapen centraal op de platten, vervaardigd door de Bloemenbinderij.⁴² Het Legermuseum bezit uit deze serie het *Naem Register Militair* voor 1767.⁴³ (Afb. 90)

5 Vorm en functie van Richards handschrift

De benoeming van de erfprins tot kolonel van de Hollandse Garde te Voet geeft aan hoe sterk de band tussen dit regiment en de stadhouderlijke familie was. Het feit dat Van Brunswijk-Wolfenbüttel plaatsvervanger van de erfprins was, is daarom een goede reden dat Richard zo'n exceptioneel mooi versierd 'Stam-Boek' met verschillende duidelijke verwijzingen naar de stadhouder heeft gemaakt, die zoals is aangetoond gebruikelijk waren. Het is niet uit te sluiten dat alle compagnieën en misschien zelfs ook de bataljons van de Hollandse Garde (te voet en te paard) over op deze manier (door de Tweede stadhouderlijke binderij) gebonden presentatie-exemplaren van hun stamboeken beschikten. Concluderend kan het 'Stam-Boek' van Richard worden

omschreven als een presentatie-exemplaar van het compagniesstamboek.⁴⁴ Daarnaast zijn al met al aardig wat boeken over militaire onderwerpen bekend die zijn gebonden in vergelijkbare banden en kunnen worden gerelateerd aan de Hollandse Garde te Voet.⁴⁵

Uit genoemd *Reglement en generaele ordres voor de regimenten infanterie van den staat* blijkt welke specifieke gelegenheden Richard op het oog zou kunnen hebben gehad voor het gebruik van een dergelijk presentatie-exemplaar van een compagniesstamboek. De controle op de bataljons- en compagniesadministratie was in 1772 behoorlijk aangescherpt. De majoor van het bataljon moest vanaf dit jaar de stamboeken van de compagnieën van tijd tot tijd vergelijken met die van het bataljon en controleren of deze conform de zogenoemde 'Vertoonlijsten', het brondocument voor de conduitestaat, waren ingevuld. De majoor moest hiervan rapport doen aan de kolonel-commandant of commanderende officier van het regiment of bataljon. Dit was bij de infanterie van de Garde van Holland dus van 1756-1784 Van Brunswijk-Wolfenbüttel en van 1784-1795 erfprins Willem Frederik. Beide heren zullen in de praktijk weinig of niets van deze formaliteiten gemerkt hebben, maar alleen de mogelijkheid was voor de compagnie waarschijnlijk al voldoende om zorg te dragen voor een gepast verloop van een dergelijke controle met de nodige ceremonie, die aan de Garde van Holland wel was toevertrouwd.

Een tweede belangrijke gelegenheid waarbij zowel de hertog of de prins als het 'Stam-Boek' een rol speelden, was het aannemen van tamboers, pijpers en manschappen bij de compagnie. Dezen moesten te allen tijde worden gepresenteerd aan de kolonel-commandant of commanderend officier van het regiment of bataljon. Tegelijkertijd moesten twee Vertoonlijsten aan hem overhandigd worden. Als de gepresenteerde rekrut ter plekke geëxamineerd en goedgekeurd was, controleerde de kolonel-commandant vervolgens samen met de rekrut de Vertoonlijst. Nadat deze was goedgekeurd, werden beide exemplaren door de kolonel-commandant ondertekend. Een van de twee Vertoonlijsten bleef bij de compagnie om 'exact' in het stamboek van de compagnie te worden overgenomen.

Uit het 'Stam-Boek' blijkt dat het merendeel van de tamboers, pijpers en manschappen ook daadwerkelijk aan de hertog Van Brunswijk-Wolfenbüttel is gepresenteerd. Dit is overigens niet zo verwonderlijk met de wetenschap dat de hertog zich vóór alles militair voelde.⁴⁶ Aan Willem Frederik werd pas op 18 augustus 1790 de eerste soldaat, in de persoon van Jan Siveers, boekdrukker van beroep, voorgesteld. De prins moest toen nog 18 jaar worden. Na het vertrek van de hertog werden in de jaren 1784-1790 – gezien de jonge leeftijd van de erfprins – de honneurs bij deze gelegenheid meestal waargenomen door een plaatsvervanger. In veel gevallen was dat luitenant-kolonel Jacob van Kretschmar.